

15 godina od osnutka Novinsko-izdavačke ustanove „Hrvatska riječ“ (2002. – 2017.)

Tomislav Žigmanov, prof.*

Sažetak

U radnji se, s jedne strane, prikazuje suvremena povijest novinstva u tiskanim medijima kod Hrvata u Vojvodini, a s druge strane činjenično se navode svi važniji događaji u povijesti osnutka Novinsko-izdavačke ustanove „Hrvatska riječ“, koja je utemeljena prije 15 godina – 2002. godine. Prvi spomenuti dio sadržaja radnje odnosi se na ishodišta jedine profesionalne novinske ustanove među Hrvatima u Vojvodini, a drugi predstavlja faktografski točan mozaik procesa osnutka i prvih učinjenih koraka u radu NIU „Hrvatska riječ“. Na taj način elaborirana tema skromni je prinos obilježavanju ove značajne obljetnice.

Ključne riječi: informiranje na hrvatskom, mediji, Hrvati u Vojvodini, NIU „Hrvatska riječ“

Uvodne pripomene

Prije 15 godina, 8. svibnja 2002. godine, većinom glasova zastupnika Skupštine Autonomne pokrajine Vojvodine usvojena je *Odluka o osnutku Novinsko-izdavačke ustanove „Hrvatska riječ“*, što je jedan od najvažnijih događaja u području informiranja na materinskom jeziku u suvremenoj povijesti Hrvata u Vojvodini. Kao takav, zaslužuje da se o povijesti osnutka same Ustanove te procesima u informiranju na hrvatskome u Vojvodini koje su tomu prethodili prigodničarski progovori s daleko više činjenica i prikazima svih relevantnih događaja.

Neposredni nositelj inicijative za osnutak NIU „Hrvatska riječ“ bilo je Hrvatsko akademsko društvo – HAD iz Subotice,¹ a tadašnji zastupnik Hrvatskog narodnog saveza u Skupštini Autonomne pokrajine Vojvodina Kalman Kuntić istu, nakon stavljanja polovicom 2001. u skupštinsku proceduru, operativno provodi unutar složenih i, relativno, sporih procedura Skupštine AP Vojvodine, što je uspješ-

* Zavod za kulturu vojvodanskih Hrvata, Subotica

¹ Više o Hrvatskome akademskom društvu vidjeti na njihovoj internetskoj stranici: www.had.org.rs.

no okončano osnutkom Ustanove. Provedba inicijative urodila je prvim ozbiljnijim plodom nakon više od šest mjeseci – Skupština AP Vojvodine je, naime, na sjednici održanoj 8. svibnja 2002. donijela „Odluku o osnivanju Novinsko-izdavačke ustanove 'Hrvatska riječ'“. Na taj način su se stekli prvi valjani formalno-pravni uvjeti za daljnji konkretni rad na osnutku, u smislu izrade konstitutivnih pravnih akata i poduzimanju radnji neophodnih za njezino registriranje. Uslijedile su zatim intenzivne konzultacije unutar hrvatske zajednice i aktivnosti na planu procesa institucionalne izgradnje Ustanove, koje su uspješno okončane pojavom prvoga broja tjednika *Hrvatska riječ* 31. siječnja 2003. godine. Osnutkom NIU „Hrvatska riječ“ htjelo se po uzoru na druge nacionalne manjine u Vojvodini stvoriti prikladni institucionalni okvir za ostvarivanje prava na informiranje građana hrvatske nacionalnosti u tisknome mediju na vlastitome jeziku, koji bi bio financiran iz proračuna AP Vojvodine.

Hrvati u Vojvodini – stara zajednica mladih institucija

Opće je poznato da su Hrvati u Srbiji, napose u Vojvodini, u većini višestoljetno domicilno stanovništvo na ovome području i predstavljaju relativno heterogenu nacionalnu zajednicu (Bara i Žigmanov 2009). Hrvati u Srbiji u najvećem broju žive u Vojvodini, gdje, gotovo sve do danas, jedino i postoje organizirana i djelatna nastojanja da se vlastiti nacionalni identitet održi i razvije.

No, premda su autohtono stanovništvo, iz konkretnih razloga smještenih u noviju povijest, Hrvati u Vojvodini još uvijek nemaju niti razvijenu niti, u vremenskom smislu, s duljim trajanjem manjinsku infrastrukturu i vlastiti nacionalni institucionalni okvir (Žigmanov 2011). Recimo, ukoliko posegnemo za prostor kulture, više od dvije trećine kulturnih udruga nije starije od 15-ak godina (Čeliković 2010). Stoga za njih vrijedi da su, barem kada je riječ o dugostoljetnom postojanju na području Vojvodine, stara nacionalno-manjinska zajednica mladih institucija!

Naravno, takva situacija nije zbog nekakve, moguće, „samoskrivljene nezrelosti“ već su, kako smo naveli, razlozi situirani u povijest. Naime, u vrijeme socijalizma Hrvati u Jugoslaviji, ma gdje da su bili nastanjeni, imali su status „konstitutivnoga naroda“. To je, među ostalim, sa sobom donosilo Hrvatima u SFRJ izvan SR Hrvatske, izuzme li se vrijeme neposredno nakon Drugoga svjetskog rata do 1956. godine, nepostojanje vlastitoga identitetskog i nacionalnoga institucionalnog okvira.

Posljedica takva statusa jest da u Vojvodini za vrijeme socijalizma Hrvati nisu imali niti jedan prepoznatljiv atribut manjinske nacionalne zajednice, kao što su institucije, profilirana elita, zajedničko i organizirano djelovanje, vlastita javnost... Za razliku od drugih nacionalnih manjina u Vojvodini, Hrvati nisu ostvarivali manjinska prava unutar suvremenih institucija koje formiraju nacionalnu svijest ni u jednom području – obrazovanju i informiranju na materinskom jeziku, te mogućnošću organiziranoga i institucionalno primjerenoga rada na očuvanju i razvoju vlastitoga kulturnog naslijeđa i kulturnoga stvaralaštva uopće (Žigmanov 2007).

Informiranje na hrvatskome nakon Drugoga svjetskog rata – tiskani mediji

Hrvati u Vojvodini, dakle, spadaju u skupinu novih nacionalnih manjina i sve do 1990. godine nisu imali vlastite medije na hrvatskom jeziku koji su postojali izvan Katoličke crkve. Usto, novija je povijest hrvatskog novinstva u Vojvodini puna diskontinuiteta, a odvijala se u različitim i u, po pravilu, nepovoljnim uvjetima. Tako su Hrvati u Vojvodini neposredno nakon Drugoga svjetskog rata imali i dnevni list na svojem jeziku, a onda gotovo 40 godina nisu imali niti jedno informativno glasilo (Žigmanov 2012).²

Naime, u drugoj polovici 1944. godine u Subotici, a na temelju duge tradicije hrvatskog novinstva u Bačkoj, a napose između dva svjetska rata, počinje izlaziti dnevni list! Pravo Hrvata u Vojvodini na informiranje na vlastitom jeziku u bivšoj državi počelo se ostvarivati samo desetak dana nakon oslobođenja Subotice i njezine okoline – 19. listopada 1944. godine u Subotici je pokrenut dnevni list na hrvatskom jeziku *Radio vijesti*, koji je izlazio do 14. siječnja 1945.

Krajem svibnja 1945. godine u Subotici je oformljeno Uredništvo latiničnog izdanja *Slobodne Vojvodine*, glasila Narodnooslobodilačkog fronta Vojvodine. Prvi broj novog dnevnog lista *Slobodna Vojvodina* izlazi 31. svibnja 1945. Tri mjeseca kasnije, 26. kolovoza 1945. godine ovaj dnevnik dobiva novi naziv *Hrvatska riječ*, a nakon nešto više od godine dana izlaženja – do listopada 1946. godine – ove će se dnevne novine transformirati u tjednik i s tim imenom će izlaziti do konca lipnja 1956.

I dnevni list i tjednik *Hrvatska riječ* imao je sve karakteristike ondašnjeg „podobnog“ glasila, ali je ipak bio prostor za vlastito očitovanje, zatim za različito tematiziranje hrvatstva i elaboriranje povijesnoga nasljeđa i kulturne baštine, rasadište novih kadrova... No, u vrijeme proklamiranja i zalaganja za politiku „integralnog jugoslovenstva“ *Hrvatska riječ* je po partijskom nalogu koncem lipnja 1956. preimenošana u *Subotičke novine*. Istodobno, napuštena je ijekavica, a tekstovi se objavljuju na ekavici, na tzv. srpskohrvatskom, točnije srpskom jeziku. Dakako, i problemi o kojima su piše nisu uvijek i u cijelosti doticali ovdašnje Hrvate (Bačić 2009, 127-129).

Novija povijest vjerskoga tiska

I sljedećih nešto više od dvadeset godina na hrvatskom se u Vojvodini šutjelo. Istina, u to su vrijeme bile dostupne sve novine iz Hrvatske, a jedan broj njih je čak

² U tom smislu valja ukazati na opće poznatu činjenicu da je pravo na informiranje na materinskom jeziku jedno od ključnih manjinskih prava i kao takvo je zajamčeno međunarodnim pravnim dokumentima. Kao i pravo na njegovanje kulture, i informiranje na vlastitom jeziku pripadnika nacionalnih zajednica predstavlja značajni identitetski resurs – ukoliko ono ne postoji, velika je vjerojatnost da će se asimilacija događati brže. Isto tako, ono ima značajnu ulogu u razvoju građanske kompetencije – razvijena informativnost u funkciji je povećanja racionalnosti pri opredjeljenjima i izborima. I na koncu, mediji na materinskom jeziku manjinskih zajednica od važnosti je i za integraciju manjina u društvo. Budući da Hrvati u Vojvodini medije na vlastitom jeziku nisu imali sve do skora, u tome čimbeniku, čini se, valja tražiti razloge za dio negativnih značajki ne samo društvenoga položaja Hrvata u Vojvodini danas, nego i učincima asimilacije te nedovoljnoj razvijenosti nacionalne svijesti (Jelinčić 2007, 9).

imao i svoje dopisnike iz ovih krajeva (npr. zagrebački *Vjesnik*, koncem 1960-ih i početkom 1970-ih). Međutim, to je bilo nedovoljno kada je riječ o informativnim i, uopće, kulturnim potrebama Hrvata. I upravo polazeći od tih i takvih uvida, koncem kolovoza 1978. hrvatski svećenici Subotičke biskupije donose odluku da pristupe izdavanju vlastitoga vjerskog lista.

U tom smislu, vjerojatno zbog njegova iskustva izdavanja župnog lista na hrvatskom i mađarskom *Horizonti* koji je izlazio u Bačkoj Palanci od 1970. do 1976. godine (Bačić 2009, 47-48), za voditelja inicijative i glavnog urednika izabrali su vlč. mr. Lazara Ivana Krmpotića, a list su nazvali *Bačko klasje*. Prvi je broj izašao ubrzo: već na Sve svete 1978. Iako je nominalno bio dvomjesečnik, list je izlazio povremeno na 12 do 48 stranica. Objavljivao je vijesti iz župa Subotičke biskupije, napisao o kulturnoj baštini bunjevačkih i šokačkih Hrvata te papine poruke. Nakladnik je bio Dekanatski ured u Baču, a od 1991. Institut „Ivan Antunović“ iz Subotice. Posljednji broj (78) izašao je potkraj 1993., ali na pozitivnim stečevinama *Bačkog klasja* pojavit će se sljedeće godine novi katolički list – *Zvonik* (Bačić 2004, 33-34).

Tiskani informativni mediji na hrvatskom u Vojvodini nakon 1990.

Promatrajući iz povijesne perspektive, Hrvati iz Vojvodine su 1990-ih godina imali bogati niz svojih glasila – bilo ih je čak osam, međusobno različiti po cijelom nisu kriterija. Dva su bila vjerska (isprva, kao što je navedeno, *Bačko klasje*, kojega je od 1994. godine uspješno zamijenio mjesečnik *Zvonik*), jedno je bilo stranačko (mjesečnik *Glas ravnice* Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini), a jedno „demokratski angažirano“, to jest nezavisni medij (subotički dvotjednik *Žig*). Svi su izlazili u Subotici, nisu imali stalne izvore financiranja i, recimo i to, među sobom gotovo da nisu surađivali. Četiri su glasila vođovodanskih Hrvata za mjesto objave imali Zagreb, što je bila posljedica tragičnih događaja od 1991. do 1995., to jest protjerivanja Hrvata poglavito iz Srijema te jugozapadne i zapadne Bačke. Među njima je po uređivačkoj intenciji i informativnim sadržajima zacijelo najznačajniji tromjesečnik *Zov Srijema*, a za mjesnu povijest Hrvata u Hrtkocima i Beški važni su *Gomolava* i *Dunav*. Neka-ko je najzanimljiviji po svrsi, načinu izrade i distribucije bio studentski list *KM Press*.

Za sve njih je značajno to što nisu imali prikladna institucionalna rješenja, bili su bez trajnije financijske potpore, manjkalo je stručnih kadrova, samo dva imaju kontinuitet u izlaženju... Pa ipak, znajući u kakvim su uvjetima živjeli, treba ipak odati priznanje za te napore, jer su se vođovodanski Hrvati u jeku ratnih zbivanja i u okolici koja im nije bila nimalo sklona, usudili dostojanstveno dokumentirati, pratiti i bilježiti svoj život. Razvitak tiskanih medija na hrvatskome u Vojvodini uslijedio je nakon sloma Miloševićeva režima.

Novija povijest tiskanih medija na hrvatskome u Vojvodini bilježi desetak listova. Oni su imali različite uređivačke koncepcije, institucionalne kapacitete, kvalitetu i pouzdanost novinskih napisa, utjecaj na javnost, dinamiku izlaženja, vrijeme trajanja... Podsjećanja radi, ovdje ih ukratko navodimo kronologijskim redoslijedom nastajanja.

Prvi nevjerski tiskani mediji

Glas ravnice je bilo prvo glasilo na hrvatskom jeziku u Vojvodini izvan crkve nakon 1956. godine. Počeo je izlaziti u drugoj polovici 1990. godine (prvi broj je objavljen u kolovozu), nakon osnutka političke stranke Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini kao njezino glasilo, koja je bila ujedno i nakladnik. Bio je mjesečnik, premda nije uvijek redovito izlazio, a broj stranica je varirao: od 16 do 40-ak. Uređivalo ga je više ljudi, tako da je mijenjao uređivačku politiku, u čijoj je osnovi bilo, istina u najvećem dijelu od polovice 1994. pa nadalje, praćenje aktivnosti DSHV-a na cijelom teritoriju Vojvodine (Bačić 2008, 32-33).

Slijedi zatim *Žig* – pokretač i osnivač lista je hrvatski književnik Vojislav Sekelj. Prvi broj je izišao 16. srpnja 1994. godine na 12 stranica, a ubrzo je, s ustaljivanjem i povećanjem broja suradnika, broj stranica povećan na 16. Izlazio je, istina s manjim prekidima, do travnja 2001., a objavljeno je ukupno 111 brojeva. Ni u jednom trenutku nije imao sukladno riješeno pitanje financiranja. Premda je bio „subotički dvotjednik“, često su tematizirani i događaji od šireg značaja. Veći dio tema je posvećen društvenom životu i radu hrvatske zajednice u subotičkoj općini, a značajno mjesto je posvećeno njihovoj kulturi. Njegovao je kritičko i neovisno novinarstvo, a opravdano se deklarirao kao „demokratski angažiran list“, zbog čega je bio česta meta napada Miloševićeva režima. Bio je prvi list vojvođanskih Hrvata koji je imao i svoju internetsku prezentaciju na sljedećoj adresi: <http://www.tippnet.co.yu/zip/> od 1997. godine, no ona je prestala biti aktivna nakon prestanka izlaženja lista.

Katolički mjesečnik *Zvonik* je drugi katolički list u Vojvodini u drugoj polovici XX. stoljeća, kojega izdaju hrvatski svećenici Subotičke biskupije, a nastao je na trgovima *Bačkog klasja*. Prvi broj je izišao u studenom 1994. i kontinuirano izlazi do danas, što znači da je to list s najduljim trajanjem, a kao glavni urednici brojeve su potpisivali svećenici Andrija Anišić, Mirko Štefković, Dragan Muharem, Siniša Tumbas Loketić te aktualni urednik Vinko Cvijin. To je jedini list koji je uspio sačuvati redovitu dinamiku i kontinuitet u izlaženju u proteklih dvadeset i više godina, usprkos činjenici što nema ni jednog profesionalno angažiranog novinara ili bilo kakvog profesionalnog suradnika. U početku je izlazio na 12 stranica, da bi se ustalio na četrdesetak stranica. Osim različitog vjerskog štiva, te prikaza događaja iz crkvenog i vjerskog života, objavljuju se i sadržaji o kulturnim, društvenim i političkim zbivanjima, i to najviše bačkih Hrvata, a priloge potpisuju kako klerici tako i laici (Žigmanov 2006, 41). U prvoj polovici 1997. *Zvonik* dobiva i svoju internetsku stranicu: <http://www.zvonik.rs>, no internetsko izdanje od kolovoza 2012. više ne postoji.

Četiri lista vojvođanskih Hrvata u Hrvatskoj

U isto vrijeme – u studenome 1994., Zavičajni klub studenata bačkih Hrvata „Kolo mladeži“ iz Zagreba pokrenulo je kao interno glasilo *KM press*. Izlazio je neredovito 6 godina – 15. XI. 2000. objavljen je posljednji, 35. broj. U listu su objavljivane sve važnije informacije vezane za rad Zavičajnog kluba, zatim one o

ostvarivanje studentskih prava te književni i stručni radovi studenata. Umnažao se fotokopiranjem i besplatno dijelio studentima iz Vojvodine (Bačić 2017, 162).

Sljedeći list vojvođanskih Hrvata je *Zov Srijema*, koji je počeo izlaziti 1995. godine u Zagrebu, a objavljuje se pet brojeva godišnje. Glasilo Zajednice prognanih i izbjeglih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata, koja je utemeljena koncem 1991. u Zagrebu. Osim vijesti o događajima koje priređuje Zajednica, te životu i radu prognanih i izbjeglih vojvođanskih Hrvata, mahom iz Srijema, u listu se objavljuju i likovni i literarni prilozi članova, a piše se i o događajima i ljudima s prostora s kojeg su otišli. Posljednjih godina izlazi neredovito, a u prosincu 2017. objavljen je dvobroj 93-94.

Iz istih prognaničkih krugova iz vojvođanskog dijela Srijema koji su morali napustiti zavičaj i otići u Hrvatsku bilježimo još dva lista – godišnjak *Gomolava*, Glasilo zavičajnog kluba Hrtkovčana, počeo je izlaziti 1998. te *Dunav*, Glasilo zavičajnog kluba Beščana, koji izlazi od 1999. Za oba spomenuta tiskana medija vrijedi da su objavljivali sadržaje usko vezane za događaje, ljude i povijest ovih srijemskih mjesta, da nisu redovito izlazila i da od 2011. više ne izlaze (Žigmanov 2011, 76).

Rast broja informativnih glasila nakon 2000.

Gupčeva lipa je naziv godišnjaka Hrvatskog kulturno prosvjetnog društva „Matija Gubec“ iz Tavankuta. Predstavlja svojevrsnu kroniku Društva, u kojoj su objavljuju vijesti o radu, zatim o kulturnim i vjerskim događanjima, manifestacijama i aktivnostima tijekom godine. Prvi brojevi *Gupčeve lipe* objavljeni su za 1998. i 1999., obima su 16 stranica, a nakon pauze od 10 godina, nastavio je redovito izlaziti od 2009. (Žigmanov 2011, 76).

Miroљub – tromjesečnik je hrvatske kulturne udruge „Vladimir Nazor“ iz Sombora. Počeo je izlaziti 1998. godine, a do konca 2017. je objavljeno 80 brojeva. U listu, obima najčešće 16 stranica A4 formata, donose se informacije o radu i povijesti društva te povijesti Hrvata u Somboru i njegovoj okolici. Tekstovi se objavljuju na hrvatskome jeziku, premda ima priloga i na dijalektu – bunjevačkoj i šokačkoj ikavici, a surađuju mahom članovi Društva iz Sombora i okolice.

Sličnog profila kao i *Miroљub* je *Glasnik Pučke kasine 1878*, koje je glasilo udruge „Pučka kasina 1878.“ iz Subotice. Pokrenut je u povodu proslave 125 godina od osnutka Pučke kasine – prvi broj je izišao iz tiska 1. rujna 2003. na 16 stranica. Nakon više godina redovitog izlaženja kao mjesečnik, danas se neredovito izdaje – posljednji broj (127) objavljen je u prosincu 2016. godine. Imao je više urednika, no najviše brojeva su uredili Lazar Ivan Krmpotić i Josip Ivanković. Objavljuju se članci o društvenim, političkim i kulturnim događajima iz hrvatske zajednice Subotice i okolice te o njezinoj povijesti (Bačić 2008, 38). Uslijedio je *Glas Šokadije*, glasilo Kulturno-prosvjetne zajednice Hrvata „Šokadija“ iz Sonte. Najavljen kao tromjesečnik, prvi i jedini broj je izašao u prosincu 2007. u nakladi NIU „Hrvatska riječ“ iz Subotice (Bačić 2008, 33).

Iste – 2009. godine objavljen je i vjerski list *Otac Gerard* – glasilo Vicepostulature Sluge Božjega oca Gerarda Tome Stantića. Izlazi u Somboru kao polugodišnjak

i do konca 2017. godine je objavljeno 18 brojeva. Od osnutka je glavni urednik mr. Mato Miloš. Temeljni mu je cilj upoznavanje i popularizacija života i djela najčjuveni-jeg karmelićanskog redovnika iz Bačke i „našeg kandidata za sveca“ Katoličke crkve.

Od kolovoza 2013. godine u Subotici izlazi mjesečnik za kulturu, povijest, zna-nost i društvo *Hrvatske novine* u nakladi Hrvatske nezavisne liste. Koncipiran više kao magazin, u listu se objavljuju tematski napisi iz kulture, povijesti i vjere, zatim književni i publicistički napisi, što znači da izostaju bogatiji informativni sadržaji. Do konca 2017. godine objavljeno je 50 brojeva, a glavni urednik je Zlatko Ifković.

Srpnja 2015. iz tiska je izašao prvi broj „informativno-pastoralnog lista“ Srijemske biskupije po nazivom *Nada*, nominalno definiran kao tromjesečnik, no nije redovito izlazio – do konca 2017. godine objavljena su tek tri broja. *Nada* je prvi i jedini vjerski list na hrvatskome koji piše o, mahom vjerskim, događajima unutar Srijemske biskupije, a posljednji koji je pokrenut unutar hrvatske zajednice u Vojvo-dini. Glavna urednica je Ana Hodak.

Dva specijalizirana lista – za djecu i za mladež

Slično kao i druge nacionalne manjine u Vojvodini, i Hrvati imaju dva speci-jalizirana lista koja su namijenjena djeci i mladima. Oba su mjesečnici, a izlaze kao podlistici tjednika *Hrvatska riječ*. Kao prvi list za djecu na hrvatskom jeziku u povi-jesti novinstva u Bunjevaca i Šokaca u Bačkoj, *Hrcko*, dječji povremeni podlistak tjednika *Hrvatska riječ*, počeo je izlaziti u prosincu 2003. Od 2005. izlazi mjesečno svakoga pretposljednega petka u mjesecu, a broj stranica ustalio se na 24 (Bačić 2009, 68-69).

Prvi broj podlistka za mladež *Kužiš*, kao glasilo Udruge građana „CroV“ i NIU „Hrvatska riječ“, pojavio se u srpnju 2007., drugi u rujnu iste godine na 16 stranica. Vremenom se obim ustalio također na 24 stranice, a izlazi uz tjednik *Hrvatska riječ* posljednjeg petka u mjesecu. Uz časopis *Kužiš* se službeno navodi kako „promovira teme mladih, te pridonosi učenju ili usavršavanju hrvatskoga standardnoga jezika, navikavajući mlade viših razreda osnovnih škola, srednjoškolce i studente na praće-nje medija na hrvatskom jeziku“.

Kratka povijest inicijative i osnutka Novinsko-izdavačke ustanove „Hrvatska riječ“

Iz navedenog se mogu nazrijeti ishodišta i konteksti koji su od važnosti za razu-mijevanje kako potrebe tako i smisla osnutka NIU „Hrvatska riječ“. S druge strane, treba istaknuti kako je ideja da se na jedan sustavni i od strane države financirani na-čin riješi pitanje informiranja na hrvatskome jeziku u Vojvodini postojala relativno dugo u ovdašnjim hrvatskim krugovima, a s njom su operirali čelni ljudi DSHV-a početkom devedesetih godina prošloga stoljeća. Međutim, od toga se, na temelju različitih ali u biti nepovoljnih razloga, nije otišlo dalje sve do konca 2000.

Istodobno, mora se reći da je postojala visoka suglasnost oko toga da se novin-sko-izdavačka ustanova i informativno političko glasilo nazovu *Hrvatska riječ*. Zašto? Prije svega zbog razlogâ koji su dolazili iz povijesti, a poradi „zadovoljenja pravde“.

Naime, Hrvati u Vojvodini svoje su posljednje profesionalno riješeno pitanje informiranja na vlastitom jeziku imali u glasilu upravo s tim nazivom neposredno nakon Drugog svjetskog rata. Odabirom, dakle, toga imena za naziv ustanove, ali i imena tjednika, htjelo se ukazati na ukorijenjenost novinstva na hrvatskome u Vojvodini.

Dokument o osnivanju „Javnog poduzeća Informativna izdavačka kuća ‘Hrvatska riječ’“

U studenom 2000. godine jedna je skupina ljudi – i to pokojni Lazar Merković i Josip Buljovčić, te Milovan Miković – a na poticaj autora ovoga napisa, počela zajedno raditi na izradi idejnog projekta za osnivanje jedne takve ustanove. Bilo je to vrijeme, i to treba spomenuti, pozitivnoga ozračja u srbijanskome društvu te velikoga zanosa i, nikada više toliko rasprostranjenog pozitivnog prijedora među entuzijastima unutar hrvatske zajednice, koji su nakon pada režima Slobodana Miloševića povjerovali da i Hrvati u Vojvodini mogu imati svoje institucije kao i druge nacionalne zajednice (Žigmanov 2011).

Četvero spomenutih osoba pristupilo je izradi projektne dokumenta, koji je u konačnici bio napisan na nešto više od 6 kartica teksta (ukupno – 11.168 karaktera). U tome dokumentu, prema razdiobi poslova, Tomislav Žigmanov je imao zadaću napisati dijelove „Cilj projekta“, „Način ostvarenja“, „Obrazloženje projekta“ kao i „Izdavanje tjednika *Hrvatska riječ*“. Ovaj posljednji bio je dio veće cjeline „Djelatnost Javnog poduzeća Informativno-izdavačke kuće ‘Hrvatska riječ’“, čiji je, pak, drugi i treći dio („Izdavanje časopisa za književnost, umjetnost i kulturu *Staze*“ i „Izdavačke edicije ‘Popudbina’, ‘Suвременa poezija’, ‘Suвременa proza’ i edicije ‘Istraživanja’“) inicijalno sastavio Milovan Miković, uz nadopune Lazara Merkovića. Josip Buljovčić i Lazar Merković, kao doajeni novinske i publicističke scene među Hrvatima u Vojvodini, bili su kritički čitači radnih rukopisa, s tim da je Lazar Merković intervenirao i sa sadržajnim proširenjem koji se odnosio na poslijeratnu povijest informiranja na hrvatskome u Vojvodini, to jest u Subotici, te u dijelu nakladničke djelatnosti. Svi navedeni poslovi bili su okončani do kraja 2000. godine.

Naravno, u svojem planiranju, autori inicijalnog teksta nisu izmišljali nikakvu toplu vodu. Jednostavno, preslikavali su model kakav su već imale druge manjinske zajednice u Vojvodini na planu informiranja na svojem jeziku – samostalna ustanova, koja se financira iz proračuna AP Vojvodine, izdavač je informativno-političkog tjednika. I to se pokazalo više nego uspješno. S druge strane, vodilo se računa i o nekim specifičnostima hrvatske zajednice, a jedan dio projiciranja se odnosio i na slabe kadrovske potencijale među Hrvatima u Vojvodini te neravnomjernoj teritorijalnoj disperziranosti, s prevagom Subotice kao političkog i kulturnog centra ovdašnjih Hrvata.

Službeni nositelj inicijative Hrvatsko akademsko društvo

Prema tome dokumentu, temeljna je svrha NIU „Hrvatska riječ“ sadržana u sljedećem: stvoriti prikladni institucionalni okvir za ostvarivanje prava na informiranje građana hrvatske nacionalnosti u tiskanome mediju na vlastitome jeziku, koji će

HRVATSKO AKADEMSKO DRUŠTVO
CROATIAN ACADEMIC ASSOCIATION
✉ 24000 Subotica - Ivana Milutinovića 52 ✉ E-mail: had@tipnet.co.yu

OSNIVANJE JAVNOG PODUZEĆA INFORMATIVNO-IZDAVAČKA KUĆA „HRVATSKA RIJEČ“

Cilj projekta:

Projekt ima za cilj da na institucionalni, profesionalni i jedan obuhvatan način omogući i prikladno riješi pitanje ostvarivanja prava na informiranje na svom jeziku građana hrvatske nacionalnosti na teritoriji Autonomne Pokrajine Vojvodine. Osnivač buduće informativne institucije Hrvata u Vojvodini – Javnog poduzeća Informativno-izdavačka kuća „Hrvatska riječ“, sa sjedištem u Subotici – bila bi Skupština Autonomne Pokrajine Vojvodine.

Način ostvarenja:

Formalno pravni aspekt osnivanja javnog poduzeća Informativno-izdavačke kuće „Hrvatska riječ“, zatim – utvrđivanje prava i obaveza između osnivača i poduzeća, reguliranje načina upravljanja i nadzora nad poduzećem, kao i pitanje načina i visine financiranja djelatnosti poduzeća iz budžeta AP Vojvodine, biće realizirano po modelu kako je to učinjeno, i kako postoji, kod drugih manjinskih zajednica u AP Vojvodini, prije svega kod Rumunja, Rusina i Slovaka.

Ostvarivanje prava na informiranje na materinjem jeziku vojvodanskih Hrvata u okviru Javnog poduzeća Informativno-izdavačka kuća „Hrvatska riječ“ odvijala bi se putem izdavanja nedjeljnog informativno-političkog lista, te pripremanjem, koordiniranjem rada i produciranjem radio i televizijskih emisija. Također, u djelokrug rada Javnog poduzeća Informativno-izdavačke kuće „Hrvatska riječ“ pripadalo bi i izdavanje časopisa na hrvatskom jeziku za književnost, umjetnost i kulturu „Staze“, kao i knjiga na hrvatskom jeziku, u četiri edicije: „Popudbina“, „Suvremena poezija“, „Suvremena proza“ i edicije „Istraživanja“.

Obrazloženje projekta:

Hrvatska manjinska zajednica jedina je brojačano značajnija manjina koja živi na prostoru Autonomne Pokrajine Vojvodine koja još uvijek nema ostvareno pravo na informiranje na vlastitom materinjem jeziku. To je, čini se, iz razloga što Hrvatima u Vojvodini, kao uostalom i u Republici Srbiji, do sada nije priznat status manjine.

Hrvati u Vojvodini spadaju u grupu tzv. novih manjina budući da su u prethodnoj državi (SFRJ) oni bili konstitutivni narod. Kao takvi, Hrvati u Vojvodini ni u jednom segmentu nemaju na institucionalni način rešeno pitanje ostvarivanja prava iz korpusa manjinskih prava (pravo na obrazovanje, njegovanje i razvijanje kulturnog nasljeđa, te informiranja na materinjem jeziku). Upravo je sve to zajedno presudno doprinijelo činjenici da je hrvatska manjinska zajednica u sebi preslabo integrirana.

Predlagači smatraju da su posjedovanje informativnih medija i njihova funkcija u društvu nužni preduvjeti da se učine značajni koraci u tome pravcu.

Prema posljednjem popisu stanovništva iz 1991. godine u Vojvodini živi 74.808 građana hrvatske nacionalnosti, što predstavlja 3,7 posto ukupnog stanovništva Pokrajine. Na taj su, dakle, način po brojnosti Hrvati u Vojvodini, nakon Mađara, druga manjinska zajednica. Oni su autohtoni, dugo stoljetni živalj na ovim prostorima, koji žive disperzivno na teritoriji cijele Pokrajine, a značajnija je koncentracija Hrvata u sjevernoj i jugozapadnoj Bačkoj, te Srijemu.

Temeljeći ovaj zahtjev na članu 46. Ustava Savezne Republike Jugoslavije, koji utvrđuje pravo manjinama na „javno obavještanje na svom jeziku“, zatim na „duhu slova“ Ustava Republike Srbije, koji istina, ni u jednom svom članu ovo pravo eksplicite ne navodi, niti ga pak, s druge strane, direktno negira, te na pozitivnoj zakonskoj i podzakonskoj regulativi i praksi i praksi koja postoji kod drugih manjinskih zajednica držimo kako bi Skupština Autonomne Pokrajine Vojvodine trebala usvojiti ovaj Prijedlog, te pristupiti poduzimanju svih neophodnih koraka koji su potrebni za osnivanje Javnog poduzeća Informativno-izdavačke kuće „Hrvatska riječ“.

Nije za zanemariti da druge manjine koje žive na teritoriji AP Vojvodine (Mađari, Rumunji, Rusini i Slovaci) imaju ovo pravo rešeno na institucionalni način, te da je Skupština Autonomne Pokrajine Vojvodine osnivač novinsko-informativnih javnih poduzeća za navedene manjine, putem kojih se oni u prilici na jedan bitno zadovoljavajući način ostvarivati pravo na informiranje na svojem materinjem jeziku.

Kada je u pitanju hrvatska zajednica u Vojvodini, trebamo još istaknuti da su u posljednjih desetak godina, postojale, a i danas ih ima, pojedinačne i privatne inicijative da se ovo pravo bar na neki način ostvari. No, sva ta nastojanja nisu imala svoj prikladan institucionalni okvir za rešenje. Drugim riječima, ovaj se problem do sada nije riješio na jedan sistematski i obuhvatan način, niti su te inicijative pratili neki oblici državnog pravnog reguliranja ni na jednom nivou državne vlasti u Saveznoj Republici Jugoslaviji.

Konkretno govoreći u Vojvodini danas na hrvatskom jeziku izlazi jedan dvotjednik („Žig“, Subotica), vjerski mjesečnik („Zvonik“, Subotica) i tromjesečnik („Miroљub“, Sombor), a dnevno se na gradskom radiju u Subotici (Radio Subotica) emitira jednosatni program svakog radnog dana. Niti jedan navedeni štampani informativni medij nema finansijsku podršku ni jedne instance državne vlasti, a navedena radio emisija financira se iz budžeta Općine Subotice, premda građani hrvatske nacionalnosti jednako kao i drugi plaćaju porez i učestvuju u proizvodnji materijalnih dobara. U tom smislu može se govoriti o njihovoj neravnopravnosti.

Isto tako, kao formalno-pravni izdavači navedenih medija pojavljuju se kulturno-umjetnička društva („Žig“ – HKC „Bunjevačko kolo“, u Subotici, odnosno KUD „Vladimir Nazor“ koji izdaje „Miroљub“ i Župni ured sv. Roka u Subotici koji izdaje „Zvonik“). Dakle, sve se ovo nadaje nedovoljnim kada se govori o jednom adekvatnom ostvarivanju prava na informiranje na materinjem jeziku Hrvata u Vojvodini, iz razloga što ni jedan informativni medij nije u javnom vlasništvu, zatim nema adekvatnu finansijsku podršku i, na kraju, nema za cilj informativni nastup spram svih Hrvata na cjeljoj teritoriji AP Vojvodine.

Potrebno je osvrnuti se i na to što nam kazuje argumentacija iz ne tako davne prošlosti, koja i te kako znakovita.

Pravo Hrvata u Vojvodini na informiranje na vlastitom jeziku u bivšoj državi bilo je ostvarivano nakon Drugog svjetskog rata i što konkretno u Subotici samo desetak

dana nakon oslobođenja grada i njegove okoline. Naime, 19. listopada 1944. godine u Subotici je pokrenut dnevni list na hrvatskom jeziku „Radio vijesti“.

Krajem svibnja 1945. godine u Subotici je oformljeno Uredništvo latiničnog izdanja „Slobodne Vojvodine“, glasila Narodnooslobodilačkog fronta Vojvodine. Prvi broj novog dnevnog lista „Slobodna Vojvodina“ izlazi 31. svibnja 1945. Dva mjeseca kasnije, 26. kolovoza 1945. godine ovaj dnevnik dobiva novi naziv „Hrvatska riječ“, a listopada 1946. godine ove će se dnevne novine transformirati u tjednik.

Krajem lipnja 1956. godine „Hrvatska riječ“ je po partijskom nalogu preimenovana u „Subotičke novine“, a istom je partijskom naredbom napuštena hrvatska ijekavica i tekstovi se od tada pišu ekavicom, na tzv. srpskohrvatskom, točnije na srpskom jeziku.

Djelatnost Javnog poduzeća Informativno-izdavačke kuće „Hrvatska riječ“

Djelatnost Javnog poduzeća Informativno-izdavačke kuće „Hrvatska riječ“ ostvarivat će se kroz:

1. Izdavanje tjednika „Hrvatska riječ“.

Tjednik „Hrvatska riječ“ zamišljen je kao javno glasilo, koje će poštovati građanski koncept u razvoju društva, njegovu potrebu za istinitim, provjerenim i objektivnim informiranjem kako bi se stalno i u svakom pogledu podstjecali demokratski procesi. Drugim riječima, „Hrvatska riječ“ će ustrajavati na objavljivanju točnih, cjelovitih i pravodobnih informacija o svim događajima, pojavama i osobama, odnosno svim zbivanjima u široj zajednici prema pravilima novinarske profesije i novinarske etike.

Pored toga na stranicama „Hrvatske riječi“ posebna pažnja biće posvećena životu Hrvata u onim mjestima u kojima obitavaju i njihovom svakodnevnom učešću u oblasti rada i stvaranja, nadalje u politici, obrazovanju i kulturi, u vjerskom pogledu, u obitelji i da ne nabrajamo, dakle, kroz sve što čini sastavke njihovog života u ovom podneblju.

U tjedniku „Hrvatska riječ“ posebna pažnja posvećivat će se brojnim pitanjima jezikoslovlja, književnosti, školstva, vjerskog života, povijesti, narodnog stvaralaštva i običaja, etnologije, likovnih umjetnosti, muzike, sporta etc. Dakle, pokazat će se život hrvatskog pučanstva u Vojvodini – na salašu, u naseljima i u gradovima.

Plasman ovih sadržaja podrazumijeva sve oblike novinarskog izražavanja u pisanom mediju kakav su tjedne novine danas, a Uredništvo „Hrvatske riječi“ oslanja se na profesionalce u novinarstvu, na publiciste, književnike i jezikoslovce, kao i druge stvaraoce i intelektualce iz vlastite zajednice.

U Javnom poduzeću Informativno-izdavačke kuće „Hrvatska riječ“ biće ustrojeno uže koordinaciono tijelo koje bi trebalo da osigura dostupnost i protok svih informativnih sadržaja između Uredništva tjednika „Hrvatska riječ“ s Uredništvom na hrvatskom jeziku u Radiju i Uredništvom na hrvatskom jeziku u Televiziji.

2. Izdavanje časopisa za književnost, umjetnost i kulturu „Staze“

Izdavanje časopisa za književnost, umjetnost i kulturu „Staze“ kako bi se uspostavio prostor za suvremeno književno iskazivanje, za čuvanje i razvoj hrvatskog književnog jezika.

Časopis će biti mjesečnik uređivan prema kriterijima estetskog vrednovanja književnih djela, odnosno, prema metodama teorije književnosti, povijesti književnosti ili književne kritike.

U časopisu će objavljivati radove pisci iz redova hrvatske zajednice u Vojvodini, dakako i iz matične zemlje, kako bi se kroz književne i druge tekstove tražili i objelodanjivali odgovori na sva otvorena pitanja i izazove egzistencije, kako u književnosti kojoj pripadaju pisci hrvatske zajednice u SRJ, tako i u jeziku.

Prosječan obim jednog broja je šest štamparskih tabaka, u tiražu od 500 primjeraka. Časopis uređuje urednik zaposlen u Javnom poduzeću Informativno-izdavačke kuće „Hrvatska riječ“. Sastav Uredništva, na prijedlog urednika, imenuje organ upravljanja Javnim poduzećem.

3. Izdavačke edicije „Popudbina“, „Suvremena poezija“, „Suvremena proza“ i edicije „Istraživanja“.

U ediciji „Popudbina“ štampala bi se do sada sakupljena i obrađena narodna predaja, zatim književna i jezikoslovna djela hrvatskih pisaca nedovoljno poznate književne i jezikoslovne povijesti ovog podneblja, kao i izabrana djela značajnijih hrvatskih pisaca u Vojvodini.

„Suvremena poezija“ i „Suvremena proza“ su dvije edicije od kojih puno očekujemo. Zacijelo nije potrebno obrazlagati od kolike je važnosti knjiga za opstanak takve zajednice kakva je hrvatska zajednica u Vojvodini, ona se neće moći održati bez knjiga, odnosno promišljene izdavačke djelatnosti. Najzad i suvremeni pisac, poput onih prije njega stvara ne da bi u nešto uvjeravao čitaoca, već da ispita sebe, svet i svoje djelo u književnosti kojoj pripada, ali i u jeziku, budući da bez njega ostaje i bez imena.

U ediciji „Istraživanja“ prostor bi trebalo da dobiju oni stvaraoci kojima je stalo da razmatraju ne samo vlastitu književnu i jezikoslovnu prošlost i suvremenost, nego su voljni da ispituju cjelokupna hrvatska kulturna i civilizacijska postignuća u ovom podneblju gdje Hrvati stoljećima opstaju kao autohtono stanovništvo.

U Subotici, 20. veljače 2001. godine

PREDSJEDNIK
HRVATSKOG AKADEMSKOG DRUŠTVA

JOSIP IVANOVIĆ

biti financiran iz proračuna AP Vojvodine. Ujedno, osnutkom jedne takve ustanove htjelo se pridonijeti afirmaciji kulturnog, znanstvenog i književnog stvaralaštva vojvođanskih Hrvata kroz časopisnu i knjišku produkciju.

Oba ova segmenta su od presudnog značaja za svaku manjinu, što onda vrijedi i za Hrvate u Vojvodini: prvim se, naime, osigurava vlastiti prostor javnosti, što je osnovna pretpostavka za postojanje svake nacionalne zajednice, a drugim se otvaraju mogućnosti za dublje i svestranije svjedočenje i tematiziranje vlastitog života. Drugim riječima, upravo u ili preko tjednika *Hrvatska riječ* hrvatska je zajednica trebala dobiti, vjerovali smo, mogućnost da samu sebe očituje u javnosti i da uspostavi svoju vlastitu manjinsku javnost u kojoj će onda bilježiti svoje postojanje, iskazivati vlastite nade i očekivanja, govoriti o problemima i strahovima... Predviđeno je također da se sve to mora raditi na jedan obuhvatan i cjelovit način, u smislu da se izbjegava regionalna, subetnička ili lokalna podvojenost, a uz osiguranje profesionalne, prije svega financijske, pretpostavke.

Kako su u to vrijeme postojale dvije hrvatske političke stranke – Demokratski savez Hrvata u Vojvodini i Hrvatski narodni savez – početkom 2001. godine u dogovoru s vodstvom Hrvatskoga akademskog društva – HAD-a odlučeno je da oni budu nositelji inicijative o osnutku ustanove „Hrvatska riječ“. Razlozi za takvu odluku temeljili su se na činjenicama relativne neutralnosti HAD-a u političkim sukobima i u dobivanju u javnosti ozbiljnije institucionalne težine same inicijative. I vrlo brzo, već u veljači 2001., Upravni odbor Hrvatskog akademskog društva – HAD-a usvojio je spomenuti zajednički prijedlog kao vlastitu projektnu zadaću. On je dobio oblik inicijative: „Osnivanje Javnog poduzeća Informativna izdavačka kuća ‘Hrvatska riječ’“, i kao takvog ga se stavilo u daljnju artikulaciju.

Nakon toga, tadašnji je predsjednik HAD-a Josip Ivanović službeno kontaktirao s političkim predstavnicima vojvođanskih Hrvata, a tadašnji zastupnik Hrvatskog narodnog saveza – HNS-a u Skupštini Autonomne Pokrajine Vojvodine Kalman Kuntić prihvaća je i istu polovicom 2001. stavlja u skupštinsku proceduru. Kalman Kuntić će je kasnije, vidjet će se uspješno, nastaviti i operativno provoditi unutar složenih i, relativno sporih procedura unutar Skupštine AP Vojvodine.

Uspješno okončani svi poslovi na konstituiranju Ustanove

Budući da ovakve inicijative nisu česte – naprotiv: bila je to prva takva inicijativa nakon II. svjetskog rata! – vlasti AP Vojvodine, uz eventualno kočenje predstavnika „starog režima“ na nižim administrativnim razinama, nisu odmah našle pravne mehanizme i načine koji bi se koristili za ostvarenje ove inicijative. Zahvaljujući razumijevanju potrebe za informiranjem na hrvatskome i djelatnom zauzimanju tadašnjeg zastupnika Lige socijaldemokrata iz Subotice Stipana Stipića, prije svega putem lobiranja kod predsjednika Skupštine AP Vojvodine Nenada Čanka, i mešanjem s početka odbijajućeg stava Demokratske stranke, zbog koalicijskih obveza prema DSS-u koji se žestoko protivio listu na hrvatskome jeziku, na čemu je radio Kalman Kuntić, predsjednik Odbora za informiranje vojvođanske Skupštine Đorđe

Subotić koncem 2001. godine mogao je intenzivirati aktivnosti na osnutku „Hrvatske riječi“, napose na planu izrade temeljnih dokumenata.

One su urodile prvim ozbiljnijim plodom nakon više od šest mjeseci – Skupština AP Vojvodine je, naime, na sjednici održanoj 8. svibnja 2002. donijela „Odluku o osnivanju Novinsko-izdavačke ustanove 'Hrvatska riječ'“, čime su se stekli prvi valjani formalno-pravni uvjeti za daljnji konkretni rad na osnutku, u smislu izrade konstitutivnih pravnih akata, kao što je statut, i poduzimanju radnja neophodnih za njezino registriranje. Uslijedile su zatim intenzivne konzultacije unutar hrvatske zajednice i aktivnosti na planu kandidiranja osoba koji će biti članovi Privremenog upravnog odbora i Nadzornog odbora.

Privremeni upravni odbor NIU „Hrvatska riječ“

Kako se nije mogla postići suglasnost o konkretnim osobama između dvije političke stranke, odlučeno je na koncu da će DSHV i HNS imenovati po četiri predstavnika, a LSV jednoga. To se na koncu i ostvarilo – Skupština AP Vojvodine na sjednici održanoj 3. srpnja 2002. donijela je „Odluku o imenovanju članova Privremenog Upravnog odbora i Nadzornog odbora Novinsko-izdavačke ustanove 'Hrvatska riječ'“. Tada su, naime, za članove Privremenog upravnog odbora Ustanove izabrani: mr. Bela Tonković, Svetislav Milanković, Milan Ercegovac i Marija Lovrić na prijedlog Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini, a Slavica Peić, Slaven Bačić, Kalman Kuntić i Tomislav Žigmanov na prijedlog Hrvatskog narodnog saveza, dok je Stipan Stipičić bio izabran kao kandidat Lige socijaldemokrata Vojvodine.

Navedeni je sastav prvog upravnog tijela NIU „Hrvatska riječ“ bio kompromis više struja i političkih stranaka unutar hrvatske zajednice, te volje osnivača: vojvođanske Skupštine. Njegova „privremenost“ bila je, pak, posljedica činjenice što je njegova jedina zadaća bila provesti sve radnje koje se tiču osnutka Ustanove i stvoriti sve preduvjete za nesmetani početak rada, a ne nekakve moguće nevažnosti.

I ubrzo nakon službenoga dostavljanja Odluka o imenovanju članovima, polovicom srpnja 2002. održava se konstitutivna sjednica PUO i NO NIU „Hrvatska riječ“. No na istoj nije izabran i predsjednik PUO-a. Dakako, razlog je bio u neodlučenome ishodu glasovanja – od osam nazočnih članova, uz dva suzdržana, po tri glasa su dobili kandidat DSHV-a Svetislav Milanković i kandidat HNS-a Tomislav Žigmanov. Na drugoj sjednici ovog tijela, koja je održana 31. srpnja, Tomislav Žigmanov je, uz jedan glas više, izabran za predsjednika PUO NIU „Hrvatska riječ“.

Pa ipak, bez obzira na takav ishod glasovanja, PUO NIU „Hrvatska riječ“ nastavio je raditi, istina ne više u punom kapacitetu, prilježno i relativno brzo. Na četvrtoj sjednici PUO NIU „Hrvatska riječ“, koja je održana 31. kolovoza, već je usvojen Statut Novinsko-izdavačke ustanove, koji je početkom rujna upućen u skupštinsku proceduru radi davanja suglasnosti. Isti je usvojen na rujanskoj sjednici Skupštine AP Vojvodine. Na petoj sjednici PUO NIU „Hrvatska riječ“ koja je održana 12. listopada, donesena je odluka da Zvonimir Perušić, bivši zamjenik glavnog i odgovornog urednika *Subotičkih novina*, bude predložen osnivaču za vršitelja dužnosti di-

rektora NIU „Hrvatska riječ“ u osnutku. Isti je prijedlog, koji je usvojen na sjednici PUO, upućen u skupštinsku proceduru, a odobrila ga je vojvođanska Skupština na listopadskom zasjedanju.

Do konca 2002. izvršene sve potrebne radnje za pojavu prvog broja tjednika

Na taj način su ispunjeni svi formalno-pravni preduvjeti da bi se pristupilo i registriranju Novinsko-izdavačke ustanove „Hrvatska riječ“ kod Trgovačkog suda u Subotici, što je i učinjeno koncem listopada 2002. godine. Uslijedilo je i realiziranje drugih radnja glede konstituiranja ove ustanove (otvaranje računa, izrada drugih pravih akata...). Usporedo s time vodile su se brojne aktivnosti oko predstavljanja ideje, traženja i lobiranja oko pomoći, tragalo se za prostorom za rad, prvim kadrovskim rješenjima, izradom koncepta lista... I? Prvi broj tjednika *Hrvatska riječ* izašao je 31. siječnja 2003. i otada se u prodaji pojavljuje svaki petak. Sada već više od 15 godina...

Pri tomu, istaknut ćemo da su sve osobe iz Privremenog upravnog odbora ne samo koristile svoje ne malo vrijeme na poslove oko osnutka NIU „Hrvatska riječ“, nego je nekolicina iz osobnih sredstava pokrivala sve prve troškove, koji, i to se mora reći, također nisu bili mali. S tim u vezi mislim da se nešto treba reći i o pitanju potpore koja je bila u tom početnom razdoblju. Ona je uvelike izostajala od strane mnogih instanca. Rasprostranjena je, naime, skepsa postojala oko cijele inicijative, pa su i rizici potpore bili razumljivi. Kao prvo nije se vjerovalo da Hrvati u Vojvodini tako nešto složeno i zahtjevno mogu realizirati, a, kao drugo, bilo je i podozrenja spram „golobradih mladića“ koji su inicijativom upravljali.

Jedina je djelatna potpora bila od nekolicine ljudi iz pokrajinske administracije, a među njima bih posebno izdvojio tadašnjeg predsjednika Odbora za informiranje Skupštine AP Vojvodine Đorđa Subotića. Glede pak čelnih ljudi institucija i organizacija hrvatske zajednice, jedan značajan broj njih je bio ne samo nepovjerljiv već je izostajala njihova elementarna logistička podrška. Vrlo slično iskustvo smo imali u tom razdoblju i s institucijama iz Republike Hrvatske te s njezinim instancama ovdje.

Literatura:

- Bačić, Slaven (ur.). 2004. *Leksikon Podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca* sv. 2 B-Baž. Subotica: Hrvatsko akademsko društvo.
- Bačić, Slaven (ur.). 2008. *Leksikon Podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca* sv. 7 G. Subotica: Hrvatsko akademsko društvo.
- Bačić, Slaven (ur.). 2009. *Leksikon Podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca* sv. 9 H. Subotica: Hrvatsko akademsko društvo.
- Bačić, Slaven (ur.). 2017. *Leksikon Podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca* sv. 13 Ko-Kr. Subotica: Hrvatsko akademsko društvo.
- Bara, Mario i Žigmanov, Tomislav. 2009. *Hrvati u Vojvodini u povijesti i sadašnjosti: osnovne činjenice*. Subotica: Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata.

- Čeliković, Katarina. 2010. „Kulturna scena Hrvata u Vojvodini – osnovni podaci o institucijama i vrsti kulturnih praksi“. *Godišnjak za znanstvena istraživanja* 2: 209-222.
- Jelinčić, Jadranka (ur.). 2007. *Informisanje na jezicima nacionalnih manjina : predlozi za nove politike*. Beograd: Fond za otvoreno društvo.
- Žigmanov, Tomislav. 2006. *Hrvati u Vojvodini danas : traganje za identitetom*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada i Pučko otvoreno učilište.
- Žigmanov, Tomislav. 2007. „Hrvati u Vojvodini – primjer postajanja manjinom“. *Položaj nacionalnih manjina u Srbiji : zbornik*, 649-660.
- Žigmanov, Tomislav. 2011. *Osvajanje slobode, Hrvati u Vojvodini deset godina nakon listopadskog prevrata 2000*. Subotica: Hrvatsko akademsko društvo.
- Žigmanov, Tomislav. 2012. *Izazovi – sabiranje, sumjeravanje i tumačenja : studije i ogledi o knjiškim i književnim temama hrvatskoga istočnog zagranicja*. Pečuh-Osijek-Subotica: Znanstveni zavod Hrvata u Mađarskoj, Oksimoron, Zavod za kulturu vojvodanskih Hrvata.

Summary

15 years since the establishment of the newspaper and publishing house "Croatian Word" (2002 - 2017)

On the one hand, this work explains the contemporary history of journalism in print media of the Croats in Vojvodina and, on the other, all significant events in the history of the establishment of the newspaper and publishing house "Croatian Word", founded 15 years ago, in 2002, are factually mentioned. The first part of this work's content refers to the origin of the only professional journalistic institution among the Croats in Vojvodina and the second represents factographically correct mosaic of the establishment process and the first steps taken in the work of the newspaper and publishing house "Croatian word". This way, the elaborated theme is a modest contribution to the celebration of this significant anniversary.

Key words: informing in Croatian, media, Croats in Vojvodina, newspaper and publishing house "Croatian word"